

13. **Огородников, С. Ф.** Исторический обзор развития и деятельности Морского министерства за сто лет его существования (1802–1902 гг.) [Текст] / С. Ф. Огородников. – СПб. : Тип.я Морского мин-ва, 1902. – 263 с.
14. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. 1649–1825 гг. [Текст]: в 45 т. / составлено под рук-вом М. М. Сперанского. – СПб. : Тип. II Отд. Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1830.
15. **Рижева, Н. О.** Створення та удосконалення технологічного комплексу з будівництва та ремонту суден в адміралтействах України в кін. XVIII — поч. XIX ст. [Текст] / Н. О. Рижева // Іст. зап. / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – 2005. – Вип. 9. – С. 160–173.
16. **Рижева, Н. О.** Історія суднобудування на теренах України (від давніх часів до новітніх часів) [Текст]: монографія / Н. О. Рижева. – К. : ПП Сергійчук М. І., 2008. – 476 с.
17. Російський державний архів Військово-морського флоту (м. Санкт-Петербург) – Ф. 315, спр. 775 [Текст].
18. **Сацкий, А. Г.** Роль кораблестроения и флота в развитии городов Северного Причерноморья в конце XVIII – первой половине XIX в. [Текст] / А. Г. Сацкий // Город и горожане России. – М., 1991. – С. 135–147.
19. **Скориков, Ю. А.** Севастопольская крепость [Текст] / Ю. А. Скориков. – СПб. : Стройиздат, 1997. – 320 с.
20. Собрание законов и постановлений до части Морского управления относящихся, 1852 год. [Текст]. – СПб. : Тип. Морского мин-ва, 1852. – Кн.1. – 135 с.
21. **Сумароков, П. И.** Досуги крымского судьи или второе путешествие в Тавриду [Текст]: в 2 ч. / П. И. Сумароков. – СПб. : Печатано в Императорской тип., 1803 – 1805. – Ч. 1. – 226 с.; Ч.2. – 244 с.
22. Херсону 200 лет. 1778–1978. Сборник документов и материалов [Текст] / М. И. Давыдов [и др.] ; отв. ред. В. П. Завгородний. – К. : Наук. думка, 1978. – 405 с.
23. **Чирков, А.** Описание строений в бывших: Херсонской крепости и адмиралтейства, при состоянии их с 1808 по 1821 гг., к топографическим планам оных [Текст] / А. Чирков // Зап. Одес. о-ва истории и древностей. – О., 1881. – Т. XII. – С. 477–481.
24. **Чубинский, В.** Историческое обозрение устройства управления Морским ведомством в России [Текст] / В. Чубинский. – СПб. : Тип. Морского мин-ва, 1869. – 313 с.

Надійшла до редколегії 14.01.2016

УДК 629.76 (09)

В. С. Савчук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

НАУКОВО-КОНСТРУКТОРСЬКА ШКОЛА: ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЇЇ ХАРАКТЕРНІ РИСИ Й ОСОБЛИВОСТІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ РАКЕТНО-КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ

Розглянуто підходи до визначення поняття «науково-конструкторська школа», які склалися в історико-науковій літературі України та Росії. Показано еволюцію цього поняття та його тісний зв'язок з поняттями «науково-технічна школа» та «науково-виробнича школа». Акцентовано увагу на особливостях і характерних рисах вітчизняних науково-конструкторських шкіл.

Ключові слова: науково-конструкторська школа, науково-технічна школа, науково-виробнича школа, еволюція поняття, характерні риси.

Рассмотрены подходы к определению понятия «научно-конструкторская школа», сложившиеся в историко-научной литературе Украины и России. Показана эволюция этого понятия и его тесная связь с понятием «научно-техническая школа»

и «научно-производственная школа». Акцентируется внимание на особенностях и характерных чертах отечественных научно-конструкторских школ.

Ключевые слова: научно-конструкторская школа, научно-техническая школа, научно-производственная школа, эволюция понятия, характерные черты.

Were studied the approaches to the definition «scientific-engineering school», established in the historical-scientific literature in Ukraine and Russia. Shown the evolution of this concept and its close relationship with the concept «scientific-technical school». The attention is focused on the features and characteristics of domestic scientific-engineering school.

Key words: scientific-technical school, scientific-engineering school, evolution of concept, characteristics of scientific-engineering school.

Наукова, науково-технічна, науково-виробнича, науково-дослідницька, науково-конструкторська, інженерно-технічна, науково-педагогічна, освітньо-наукова, природничо-наукова школа – такий широкий спектр узагальнювальних назв, які уможливають поглиблене, у межах якого порушено значне коло питань дослідження конкретних шкіл, очолюваних відповідними лідерами в будь-якій галузі наукового знання. Існує досить широка бібліографія з питань визначення, дефініцій наукових шкіл, пов'язаних із функціонуванням таких шкіл та дослідженням їхньої діяльності [1; 3–5; 8; 10; 11; 17–19]. Більшість цих та й інших публікацій зосереджують увагу на понятті «наукова школа». Уважний аналіз свідчить, що лише незначна кількість дослідників намагалася з'ясувати, що саме входить до поняття «науково-технічна школа». А ще менше науковців опікувалися дослідженням основних узагальнювальних характеристик такого поняття, як «науково-конструкторська школа».

З огляду на викладене будемо виходити з твердження, що поняття «науково-конструкторська школа» є специфічна форма віддзеркалення в дійсності такого поняття, як «науково-технічна школа». Серед дослідників, які спеціально присвятили свої праці дослідженню поняття «науково-технічна школа», укажемо на праці таких вчених, як Ю. О. Храмов, С. А. Бакута, І. В. Федоренко, В. І. Іванов та ін. [2; 6; 15; 16]. Одним із розгалужень поняття «науково-технічна школа» є поняття «науково-конструкторська школа». Необхідність розгляду основних чинників, які характеризують це поняття і мають відповідні певні особливості, набуває поширення лише в останні роки. Серед тих, хто безпосередньо звертався до осмислення цього поняття та з'ясування особливостей науково-конструкторської школи, відзначимо праці О. А. Копил, Ф. П. Саніна та В. С. Савчука, Б. Є. Чертока, О. М. Мащенко [7; 9; 12; 13; 20].

Отже, з'ясуємо, що мають на увазі, коли мова йде про науково-технічну школу. Відомі дослідники означеної проблеми, зокрема Ю. О. Храмов та С. А. Бакута, розглядаючи поняття «науково-технічна школа» в контексті збіжності основних характеристик наукової та науково-технічної шкіл, додають, крім того, нові узагальнювальні риси, що складають особливості науково-технічної школи.

Зокрема, вони зазначають, що: *«вбирая в себя основные черты научной школы..., научно-технические школы обладают также рядом дополнительных признаков. Это прежде всего, четкая научно-техническая направленность проводимых в школе исследований. Доведение полученных результатов до практической реализации. Тесное сотрудничество работников науки, техники и производства, направленное на решение конкретных технических задач, связанных с развитием прогресса в данных областях науки и техники, экономическая эффективность научно-технических исследований и разработок. В связи с этим научно-техническая школа объединяет ученых, решающих фундаментальные и прикладные задачи науки и техники, а также инженеров, конструкторов и производственников»* [2].

Ще більш наближеною до конструкта «науково-конструкторська школа», на наш погляд, є конструкт, дефініцію якого та основні характерні риси розробляють не так давно. Це так звана «науково-виробнича школа». Досить детально поняття «науково-виробнича школа» розглянуто в дослідженні [10], особливу увагу в якому приділено проблемам становлення, розвитку і згасання науково-виробничих шкіл.

Останнє питання є надзвичайно важливе під кутом зору того, що будь-яка школа має свій життєвий цикл, на що раніше дослідники звертали увагу опосередковано. В сучасних дослідженнях з питань становлення і функціонування різноманітних шкіл у науці і техніці будь-якого спрямування все більше уваги приділяють питанням «життєвого циклу» таких шкіл [11; 15; 17]. Зокрема, Ю. О. Храмов вважає, що «конкретна наукова школа – феномен не вічний. Це все-таки тимчасовий неформальний науковий колектив, який на конкретному часовому інтервалі вирішив певні наукові завдання, заявив про себе крупними результатами і тим самим зайняв певне місце в історії науки» [17, с. 1030]. Розширюючи сферу застосування цього положення, можна стверджувати, що воно належить до будь-якого типу шкіл у науці і техніці (наукової, науково-технічної, науково-виробничої, науково-конструкторської та інших, про які йшла мова у вступі до статті).

Повертаючись до поняття «науково-виробнича школа», зазначимо, що, надаючи йому важливого значення, автори дослідження [10] водночас досить розмито визначають його дефініцію. Більше того, вдаючись до деталізації цього питання, акцентують увагу переважно на теоретичних аспектах взаємовідносин у такій школі, а не на особливостях такої школи, пов'язаних саме з переплетінням, нерозривністю наукового розв'язання важливої інженерної проблеми на високому теоретичному рівні, з необхідністю знаходження відповідно виконаним теоретичним розробкам нового технічного рішення та втілення його у конструкторській реалізації складних технічних систем.

Отже, якщо вести мову про визначення понять «науково-виробнича» або «науково-конструкторська», або «конструкторська» школа, то у даному випадку вибір менший, порівняно з тим, що існує досить значна кількість праць, присвячених визначенню діяльності тієї чи іншої наукової школи. Теоретичне обґрунтування відповідної дефініції для зазначених вище шкіл майже відсутнє. Зрозуміло, що узагальнені риси науково-технічної школи, визначення якої запропоноване Ю. О. Храмовим та С. А. Бакутою й розвинуте іншими дослідниками, притаманні й науково-конструкторській школі. Але навіть на апіорному рівні зрозуміло, що є й певні особливості функціонування такої школи. В роботі [13], зокрема, запропоновано таке визначення науково-конструкторської школи: *«Це творчий колектив вчених, інженерів і виробників, який формується при визначному вченому-конструкторі на базі головного конструкторського бюро, очолюваного цим вченим, в рамках розробки оригінального науково-технічного напрямку, характерного саме для цього колективу, з метою реалізації певної науково-технічної ідеї у вигляді завершеного виробу – складної науково-технічної системи»* [13, с. 36].

Слід також пам'ятати, що важливим для вивчення відповідних шкіл у вітчизняній науці і техніці є врахування досить важливої тези, висловленої В. І. Онопрієнком, сенс якої полягає в тому, що на Заході «часто говорять, що наукова школа – це специфічний радянський феномен, хоча зрозуміло, що наукові школи існують й в західній науці» [11, с. 36]. На підтвердження цієї тези можна назвати низку наукових шкіл у фізиці – Н. Бора, Дж. Дж. Томсона, А. Зоммерфельда та ін. [17; 19].

Отже, маємо певні особливості як визначення поняття «науково-конструкторська школа», так і характеру її формування й діяльності у вітчизняній науці і техніці, що обов'язково необхідно враховувати в практиці вивчення відповідних вітчизняних науково-конструкторських (конструкторських) шкіл.

Визначний конструктор ракетно-космічної техніки Б. Є. Черток в одній із своїх публікацій теж торкнувся проблеми визначення найбільш характерних рис саме вітчизняних конструкторських шкіл. Формування *вітчизняних* конструкторських шкіл він відносить до другого ракетного десятиліття (1957–1967). «В этот период сформировались и окончательно выкристаллизовались *советские конструкторские школы*» [20] ракетно-космічної техніки. «Это десятилетие породило не только новые космические программы, но и новые творческие коллективы» [Там же].

Б. Є. Черток виокремлює для шкіл з ракетно-космічної тематики їхні особливості, починаючи від характерних рис лідера такої школи і закінчуючи роллю загальнодержавного фактора в їхньому розвитку і досягненні значних успіхів світового масштабу. Передусім він виокремлює риси лідера такої школи, зазначаючи, що «несмотря на различие тематики, разные характеры и школы, я бы сказал, что большое количество этих школ, возглавляемых руководителями, фамилии которых теперь всем хорошо известны не только по ракетной и космической технике, но и в решении фундаментальных смежных проблем – системах управления, радиотехнике, вычислительной техники и т. д. – у всех этих ученых того времени было много общих черт, характерных именно для советской школы, которые во многом способствовали приоритету СССР в космонавтике» [20].

Відзначаючи глибоке проникнення видатним конструктором у сутність вітчизняних науково-конструкторських шкіл, які формувалися за радянських часів, а отже, мали характерні особливості, та враховуючи їх важливість, а також маловідомість статті широкому загалу істориків науки і техніки (про що свідчить майже повна відсутність посилань на неї істориків науки і техніки), наведемо короткий виклад основних рис вітчизняної науково-конструкторської школи за Б. Є. Чертоком.

«Первое – смысл жизни каждый из них видел в техническом творчестве. Чистая наука не являлась самостоятельной целью, а средством, составной частью производительных сил, помогавшей решать технические задачи. Это свойство присуще всем ученым советской ракетно-космической отрасли и отличает их от многих ученых прошлого, которые видели смысл жизни прежде всего в познании... Ученые, о которых шла речь, смотрели на науку именно с позиций ее использования в ракетно-космической технике.

Вторая характерная черта – индивидуальное творчество мыслилось ими только в сочетании с организаторской деятельностью. Каждый из них был организатором науки, в этом смысле творчество С.П. Королева является ярчайшим показателем. Зачем ему, собственно, было знать, сколько элементарных частиц находится в единице объема далекого-далекого космоса? Но он помогал чистой науке создавать лаборатории, организовал вертикальные пуски, помогал проводить научные исследования и эксперименты ради познания Вселенной, ради исследования космических лучей, планетологии. Одним словом, помогал чистой науке совершать открытия в ее интересах...

Третья характерная черта – каждый из ученых был организатором производства. Каждый ученый отвечал за конечный результат своей деятельности перед государством, как правило, его работа по сравнению с теперешними временами очень щедро финансировалась, и государство имело моральное и юридическое право спросить за результаты. Для этого была необходима современная технологическая база, мощное производство, и не только опытное, но и серийное... Это же проявлялось и в большой заботе об организации смежных производств, здесь тоже было сделано очень много. Никто из старых ученых, кого бы я ни назвал, будь то Циолковский, Оберт, Менделеев, Резерфорд и многие другие – не имели таких проблем...

Четвертая характерная черта – по необходимости ориентация на интеллектуальный потенциал своей страны. Горячая, а затем «холодная» война исключали возможность использования последних достижений зарубежной

науки и технологии... Более того, мы даже имели формальное запрещение применения зарубежных материалов, комплектующих изделий, приборов... Это стимулировало развитие промышленности, новейшей технологии. Мы имели очень скудный обмен информацией, настоящий «железный занавес», и в этом смысле «холодная» война принесла определенную, как это ни парадоксально, пользу, потому что у нас развивалась уникальная технология и не потому, что мы этого очень хотели, а потому, что больше неоткуда было ее брать.

Еще одна характерная черта – коллективизм, который был результатом необходимости использования современных технологий проектирования, исследований, разработок. Каждая НИР и ОКР, за редким исключением, – результат коллективных усилий, коллективного творчества... При необходимости соблюдения строжайшей, тяжелейшей дисциплины по срокам, режиму и т. д., в то же время, в большинстве из школ, о которых шла речь, была создана атмосфера общей увлеченности ради общей цели, ответственности и готовности к риску, работы с полной отдачей всех сил и максимальным использованием талантов каждого.

Коллективизм был в каждой организации, по горизонтали и по вертикали, соблюдалось коллективное творчество внутри головных организаций со своими смежниками, коллегами. Было доказано, что прогресс ракетно-космической техники возможен только при коллективной работе, системное объединение физиков, механиков, аэрогазодинамиков, электроинженеров и т. д., создавало творческий потенциал, значительно превосходящий простую сумму творческих вкладов каждого.

Развитие ракетной техники показало, насколько ограничены творческие возможности ученого-одиночки и как необходимо сосредоточение усилий целой армии специалистов. И в то же время советские конструкторские школы не подавляли индивидуальный труд, стремясь объединить усилия для достижения общих целей.

Следующая характерная черта – каждая организация, каждый ученый сознавали и чувствовали себя членами гигантской технократической структуры. И не надо сейчас, задним числом, отречься, что каждый сознавал свою зависимость от государства, политики и идеологии правящей Коммунистической партии. Подавляющее большинство были ее членами. И в то же время большинство ученых были истинными патриотами, служившими своей родине во имя укрепления ее обороноспособности и экономического могущества» [20].

Урахування саме таких особливостей науково-конструкторських шкіл, що склалися у ракетно-космічній галузі за радянських часів, уможливило розуміння ролі кожного з видатних конструкторів у створенні та розвитку відповідної науково-конструкторської школи.

Останнім часом з'являється все більше історико-наукових досліджень з питань становлення та розвитку саме науково-технічних шкіл, зокрема й науково-конструкторських. Відзначимо, що дослідження дніпропетровських істориків науки займають почесне місце за цим напрямом. Серед них – кандидатські дисертації І. В. Федоренко та Є. О. Горбенко, дослідження, спрямовані на вивчення діяльності науково-конструкторської школи В. М. Ковтуненка (О. А. Чаплиць), В. С. Будника (В. С. Савчук) та інших подібних шкіл, фундаторами яких виступали видатні ракетники, які працювали в Дніпровському ракетно-космічному комплексі.

У контексті подібних досліджень поглиблюються підходи до визначення характерних рис та особливостей науково-технічних (науково-конструкторських) шкіл, їх структури. Так, І. В. Федоренко пропонує таку, як вона вважає типову, структуру науково-технічної школи:

– виробничо-дослідницька ланка, яка забезпечує на підґрунті виконуваних прикладних досліджень створення методик проектування і власне проектування виробу;

- академічна ланка, що забезпечує першу ланку фундаментальними дослідженнями за спеціальними технічними завданнями;
- освітня ланка, що забезпечує підготовку кадрів для двох попередніх ланок на рівні останніх досягнень науки і підтримує цей рівень, вдаючись до різних форм участі у діяльності попередніх ланок;
- координуючий орган, що забезпечує спільне обговорення наукових проблем і надає рекомендації для практичної реалізації. При цьому лідер (засновник школи) безпосередньо керує, як правило, виробничо-дослідницькою ланкою, оскільки він, зрештою, відповідає за результат [15].

Підбиваючи підсумки, висловлю думку, що поняття «науково-конструкторська школа» в контексті особливостей становлення за часів радянської влади конкретних науково-технічних шкіл набуває все більш відпрацьованих визначень, рис, характеристик тощо. Одночасно висловлю й твердження, що нові соціально-економічні умови та зміни парадигми організації розвитку науки і техніки будуть модифікувати змістове наповнення цього поняття.

Бібліографічні посилання

1. **Анненков, І. О.** Визначення поняття «наукова школа» крізь призму аналізу української та радянської історіографії проблеми (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) [Текст] / І. О. Анненков // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту. Сер.: Історія і філософія науки і техніки. – 2013. – Вип. 21. – С. 72–83.
2. **Бакута, С. А.** Научно-техническая школа: статус, характерные черты [Текст] / С. А. Бакута, Ю. А. Храмов // Наукоеведение и информатика. – 1990. – № 34. – С. 72–76.
3. **Беньковская, Т. Е.** Научная школа: определение понятия. Виды научных школ [Текст] / Т. Е. Беньковская // Наука ХХІ века: проблемы и перспективы. – Оренбург, 2002. – Ч. 3. – С. 160–164.
4. Библиография по проблемам научных школ в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.prometeus.nsc.ru/science/schools/biblio/general.ssi>. – Заг. с экрана.
5. **Гузевич, Д. Ю.** Научная школа как форма деятельности [Текст] / Д. Ю. Гузевич // Вопр. истории естествознания и техники. – 2003. – № 1. – С. 64–93.
6. **Иванов, В. И.** К вопросу создания петербургских научно-технических школ [Текст] / В. И. Иванов // Интеллектуальная элита Санкт-Петербурга. – СПб., 1993. – Ч. 1. – С. 124–129.
7. **Копыл, О. А.** Историко-научный анализ формирования и развития научно-конструкторской школы М. К. Янгеля [Текст]: дис. ... канд. ист. наук / О. А. Копыл. – Защищ. 28 бер. 1998 р. – К., 1998. – 410 с.
8. **Куперштох, Н. А.** Научные школы России и Сибири: проблемы изучения [Текст] / Н. А. Куперштох // Философия науки. – Новосибирск, 2005. – № 2 (25). – С. 93–106.
9. **Машенко, А. Н.** Школа Янгеля [Электронный ресурс] / А. Н. Машенко // Доклад в Воен. акад. РВСН им. Петра Великого (19 сент. 2011 г.). – Режим доступа : <http://www.kievskayarus.org>. – Загл. с экрана.
10. Научная школа как структурная единица научной деятельности [Текст] / Е. В. Устюжанина [и др.]. – М.: ЦЭМИ РАН, 2011. – 73 с.
11. **Онопrienко, В. И.** Научная школа как социологический феномен [Текст] / В. И. Оноприенко // Вісн. Нац. авіацій. ун-ту. Сер.: Філософія. Культурологія. – 2009. – № 2. – С. 33–37.
12. **Савчук, В. С.** Будник та його науково-конструкторська школа [Текст] / В. С. Савчук // Наука і наукознавство. – 2013. – № 3. – С. 69–100.
13. **Санін, Ф. П.** Науково-конструкторська школа М. К. Янгеля та її роль у розвитку ракетобудування в СРСР [Текст] / Ф. П. Санін, О. А. Копил, В. С. Савчук // Наука і наукознавство. – 2011. – № 4 (74). – С. 35–45.
14. **Федоренко, И. В.** О применении идентификационных критериев Ю. А. Храмова к научно-техническим школам в естествознании [Текст] / И. В. Федоренко // Екологія та ноосферологія. – 2009. – Т. 20, № 1–2. – С. 32–37.
15. **Федоренко, И. В.** Отличительные признаки научно-технических школ [Текст] / И. В. Федоренко // Южный архив. Ист. науки. – 2008. – Вып. 28–29. – С. 256–265.

16. Федоренко, И. В. Н. Ф. Герасюта и его научно-техническая школа [Текст] / И. В. Федоренко // Наука и науковедение. – 2008. – № 1 (59). – С. 85–96.
17. Храмов, Ю. А. История физики [Текст] / Ю. А. Храмов. – К.: Феникс, 2006. – 1176 с.
18. Храмов, Ю. А. История формирования и развития физических школ на Украине [Текст] / Ю. А. Храмов. – К. : Феникс, 1991. – 216 с.
19. Храмов, Ю. А. Научные школы в физике [Текст] / Ю. А. Храмов. – К. : Наук. думка, 1987. – 402 с.
20. Черток, Б. Е. Характерные черты советских конструкторских школ первого десятилетия космической эры [Текст] / Б. Е. Черток // Из истории ракетно-космической науки и техники. – М., 1999. – Вып. 3. – С. 12–23.

Надійшла до редколегії 25.11.2015

УДК 001 (09)+62 (09)

Е. В. Никифорова, Г. И. Сокол

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

**НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЕ РАЗРАБОТКИ
КАФЕДРЫ ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКИ
ДНЕПРОПЕТРОВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
в 70 – 80-х гг. XX ст. (архивные документы)**

Проведен аналитический обзор научных достижений кафедры прикладной механики Днепропетровского государственного университета на основе раскрытых архивных документов: диссертации профессора, доктора технических наук И. К. Косько, научно-технических отчетов, авторских свидетельств СССР.

Ключевые слова: история ФТФ, кафедра прикладной механики, ДГУ, архивные документы.

Проведено аналітичний огляд наукових досягнень кафедри прикладної механіки Дніпропетровського державного університету на основі розкритих архівних документів: дисертації професора, доктора технічних наук І. К. Коська, науково-технічних звітів, авторських свідоцтв СРСР.

Ключові слова: історія ФТФ, кафедра прикладної механіки, ДДУ, архівні документи.

In this paper the author conducted a historical and analytical review of the scientific achievements of the Department of Applied Mechanics of the Dnepropetrovsk State University. Review made using archival documents disclosed: the thesis professor, Dr. Techn. Science I.K. Kosko, scientific and technical reports, certificates of authorship of the USSR.

Key words: history faculty of physical engineering, department of applied mechanics, Dnepropetrovsk State University, archival documents.

Введение. Во второй половине XX ст. Днепропетровский государственный университет (ДГУ) играл важную роль в становлении и развитии ракетно-космической области.

В 70 – 80-х гг. кафедра прикладной механики ДГУ работала над многими задачами, обусловленными необходимостью освоения космоса и усовершенствования знаний о нем. Засекреченность данной области не давала возможности придавать огласке результаты научных работ коллектива кафедры, что повлекло от-